

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Бердянський державний педагогічний університет
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

**Актуальні питання підготовки майбутніх
фахівців педагогічної освіти в умовах
освітніх трансформацій**

МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Бердянський державний педагогічний університет
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

**Актуальні питання підготовки майбутніх
фахівців педагогічної освіти в умовах
освітніх трансформацій**

МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

Мелітополь, 2017

УДК 378.091.21:005.6

ББК 74.58

А 43

Друкується за рішенням Вченої ради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 8 від 28.12.2017 р.)

Редакційна колегія:

Аносов І. П. - доктор педагогічних наук, професор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Коробченко А. А. - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Рецензенти:

Нечипоренко В. В. - доктор педагогічних наук, професор, ректор Хортицької національної начальної-реабілітаційної академії Запорізької обласної ради.

Крижко В. В. - кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи, управління навчальним закладом та методики викладання суспільствознавчих дисциплін Бердянського державного педагогічного університету.

А43 Актуальні питання підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 грудня 2017 р., м. Мелітополь). – Мелітополь, 2017. – 204 с.

До збірника ввійшли матеріали, що репрезентують результати досліджень з актуальних питань підготовки майбутніх фахівців педагогічної освіти у вищій та загальноосвітній школі.

Для науковців різних профілів, викладачів, вчителів та студентів.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

УДК 378.091.21:005.6.

ББК 74.58

© Автори публікацій, 2017

ЗМІСТ

Авдіюкова О.

Підготовка до науково-дослідної діяльності майбутніх педагогів 6

Антибура Ю. П.

Формування інформаційно - цифрової компетентності учнів на уроках історії засобами медіаконтенту 10

Бельчева Т.Ф., Волобуєва О.С.

Самоменеджмент керівника навчального закладу як запорука успішної діяльності учасників навчально-виховного процесу..... 17

Бельчева Т.Ф., Ісмаїлова Л

Управління міжкультурною взаємодією старшокласників у навчально – виховному процесі загальноосвітньої школи..... 22

Бунчук О. В., Літошенко І. А.

Професійний саморозвиток керівника дошкільного навчального закладу в умовах неформальної освіти 27

Воровка М.І., Манусевич К.

Особливості педагогічних конфліктів та шляхи їх вирішення 32

Головкова М. М., Гарковець Є.

Формування професійної компетентності майбутнього вчителя шляхом гуманізації процесу навчання 37

Головкова М. М., Ніколенко А.

Сутність та структура професійної компетентності педагога..... 44

Головкова М. М., Посуньо Г.С.

Самоосвіта як шлях удосконалення професійної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу..... 53

Давидова С. В.

Професійна компетентність учителя образотворчого мистецтва 59

Дудко Я. В.

Інформаційне забезпечення процесу управління виховною роботою у вищому педагогічному навчальному закладі України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)..... 65

Єрмак Ю. І., Грицаєнко Т.

Особливості формування у майбутніх викладачів вназ готовності до науково-педагогічної діяльності..... 71

Жгір І. М.

Компетентнісно-орієнтовані задачі як засіб формування математичних компетентностей учнів у процесі вивчення теорії ймовірності в курсі алгебри та початків аналізу 76

Ізбаш С. С., Усатий В.С.

Навчання впродовж життя як стратегічний принцип освіти..... 81

Ізбаш С. С., Пахомов С. А.

Інформаційно-цифрова компетентність як складова структури професійно-педагогічної компетентності майбутніх бакалаврів освіти 86

Коробченко А. А., Елькін М. В, Головкова М. М.

Організація науково-дослідної діяльності майбутніх фахівців у сучасному вищому педагогічному закладі освіти 91

Коробченко А. А., Супрун К. А

Сутність поняття «естетична культура вчителя»: теоретичний аспект 104

Кучерков О.О.

Педагогічні умови підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури..... 113

Литвиненко М. Ю.

Народна педагогіка про формування національної гідності молоді..... 122

Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В.

Компетентнісний підхід у сучасному освітньому процесі з біології в Україні..... 128

Луценко В. С.

Готовність керівника дошкільного навчального закладу до інноваційної діяльності 138

Луценко Ю. І., Сюсюкан Ю. М

Міжпредметні зв'язки математики з фізикою при викладанні алгебри та початків аналізу в старшій школі 143

Попелешко Ю І.

Експериментальне дослідження аксіологічного виміру орієнтації майбутніх учителів 148

Проценко А. А.

Специфіка професійної діяльності майбутнього учителя фізичної культури 162

Окса М.М., Радькова В.

Професійна культура і творчість в діяльності вчителя 167

Ніколенко А.

Педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх учителів загальноосвітніх навчальних закладів 173

Окса М.М., Тарбунова Н.В.

Розуміння і тлумачення в навчальних посібниках з педагогіки педагогічних закономірностей 178

Турченко Г., Стрілець О.В

Реалізація міжпредметних зв'язків математики і фізики при викладанні геометрії 186

Чайка Т.С., Окса М.М.

Культура управління у навчально-виховному процесі підготовки майбутнього вихователя 191

Шлєїна Л.І.

Науково-педагогічні засади гендерної компетентності у системі вищої освіти 196

Воровка М.І.

Вплив комсомолу УРСР на створення гендерної асиметрії 203

УДК 378.141(477)

Шлєїна Л.І.

здобувач вищої освіти третього рівня
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. Вхідження України до європейського освітнього простору впродовж останнього часу детермінувало великий інтерес педагогічної науки до проблем гендерного виховання та гендерної компетентності у структурі професійної компетентності здобувача вищої освіти. Переосмислення традиційних, зазвичай стереотипних уявлень про соціальну роль жінок та чоловіків з огляду на нові соціально-економічні умови розвитку сучасного українського суспільства істотно змінюють всі сторони життя нашої країни і зумовили необхідність перетворення діяльності всіх громадських структур. Демократизація і гуманізація соціуму неминуче відбивається на системі вищої освіти і вимагає від вищої школи, як громадської структури здійснення власних, внутрішніх перетворень та має актуально-перспективний характер для прогресивних змін сучасної системи вітчизняної освіти, розробки її футуристичних моделей, про що зазначено в нормативно-правових документах України найвищого державного рівня, починаючи з Постанови Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму «Освіта» (1993) і закінчуючи Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021рр.

Формулювання мети статті та завдань. *Метою статті* є теоретичне обґрунтування особливостей формування гендерної компетентності в умовах сьогодення та її вплив на виховання студентської молоді.

Виклад основного матеріалу статті. В якості основного принципу реформи вищої освіти був висунутий принцип гуманізації, що передбачає розвиток індивідуальності, що формується на базі сучасної культури і

широких знань, високого трудового й соціально-психологічного професіоналізму. Сама вища школа постає як система умов, що забезпечують розвиток індивідуальності в усіх проявах суб'єкта праці, суб'єкта пізнання і суб'єкта спілкування, тобто у всіх проявах особистості.

Однією з особливостей, що відбуваються нині соціальних, культурних, наукових перетворень стає формування нового підходу до освіти і виховання - гендерного підходу. Гендерна проблематика в освіті виникла як наслідок затвердження гуманістичної парадигми в педагогіці, усвідомлення важливості збереження інтелектуального потенціалу суспільства і розуміння ролі особистісних аспектів у розвитку здібностей. Українська педагогіка перебуває в стадії включення гендерного підходу в теорію, методологію та у сферу емпіричних досліджень.

Питання гендерної проблематики в освіті України, стосуються до одних з найменш розроблених в вітчизняних гендерних дослідженнях. Аналіз наукових публікацій вітчизняних авторів свідчить про те, що серед досліджень в області психології і педагогіки освіти, управління освітою до 90-х років практично були відсутні роботи, що враховують гендерний аспект. Власне гендерні дослідження можна характеризувати трьома основними відмітними ознаками: поділ досліджуваних за статевою, біологічному ознакою на чоловіків і жінок; вивчення рольових позицій, які люди, незалежно від біологічної статі, посідають в спілкуванні (маскулінність, фемінність, андрогінність); відмінність в ціннісних орієнтаціях особистості, спрямованість на дещо відмінні системи цінностей.

Гендерні дослідження розглядають ролі, норми, цінності, особистісні якості, приписувані соціумом жінкам і чоловікам через системи соціалізації, розподілу праці, культурні цінності та символи, що однозначно дозволяє побудувати традиційну гендерну асиметрію і ієрархію влади. Гендерний підхід, на наш погляд, повинен фіксуватися на критичному аналізі використовуваних в педагогічному процесі моделей маскулінності і фемінності, а також існуючих в освіті механізмів соціалізації та виховання

особистості відповідно до різних моделей маскулінності і фемінності. Мета гендерного підходу в освіті - деконструкція традиційних культурних обмежень розвитку потенціалу особистості в залежності від статі, осмислення і усвідомлення умов для максимальної самореалізації всіх суб'єктів процесу педагогічної взаємодії.

Дослідження вітчизняних авторів і емпіричні дослідження дозволяють стверджувати, що процес життєвого і професійного самовизначення студентської молоді та професійна діяльність викладачів вузу здійснюється в умовах несвободи, гендерного призначення та визначеності. Все це обумовлює у суб'єктів виховного освітнього процесу наявність цілого ряду специфічних психолого-педагогічних проблем. Це, перш за все, проблеми, пов'язані з утриманням, спрямованістю і організацією вищої освіти. Дослідження теоретико-методологічних аспектів проблеми формування гендерної компетентності майбутніх фахівців має свою специфіку, оскільки здійснюється на стику психологічних, культурологічних, правових і педагогічних наукових напрямів. Тому для однозначного розуміння ситуації слід виділити основні поняття і категорії, які будуть використовуватися в ході дослідження. Найважливішими з них є «гендер», «компетентність», «гендерна компетентність».

Гендер тлумачиться як система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, соціально-рольових статусів, стилю життя і способу мислення, набутих у процесі соціалізації й обумовлених конкретними історичними, соціально-економічними умовами [1, с. 23].

Сучасними науковцями «компетентність» тлумачиться як:

- а) поглиблене знання; стан адекватного виконання завдання;
- в) здатність до актуального виконання діяльності тощо.

У вітчизняній літературі компетентність визначена як: певний психічний стан, що дозволяє молоді самостійно та відповідально виконувати певні трудові функції; наявність спеціальної та спеціальної ерудиції, постійне підвищення своєї професійної підготовки; професійна підготовленість і

здатність суб'єкта праці до виконання завдань й обов'язків повсякденної діяльності; потенційна готовність розв'язувати завдання «зі знанням справи» [1, с. 57]. Сучасна дослідниця О. Нежинська вважає, що «під гендерною компетентністю особистості слід розуміти знання, уміння, навички, що зумовлюють взаємодію з особами різної статі на засадах гендерної рівності, опосередковані їх індивідуально-психологічними (маскулінність/фемінність, гендерна ідентичність, гендерні установки та стереотипи), які проявляються в повсякденній життєдіяльності, спілкуванні та поведінці з особами різної статі» [4, с. 213]. Науковець Т. Грабовська гендерну компетентність окреслює «як процес спрямованих і спонтанних впливів на особистість, що допомагає засвоїти знання про гендер, норми, правила поведінки та установки відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення представників різних статей у суспільстві, сприяє становленню повноцінних членів суспільного життя і залучає їх до усталеної системи гендерних ролей» [2, с. 56]. Крім того, такий процес передбачає формування якостей, рис і властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі та рівноправні соціальні взаємини статей. Погоджуючись із науковою позицією О. Остапчук, згідно якої формування гендерної компетентності має два аспекти: перший – у контексті підготовки до професійної діяльності, де тісно переплітаються професійна і гендерна компетентності; другий – підготовлені кадри формуватимуть у молоді гендерну компетентність, яку радше необхідно розглядати крізь призму життєвої компетентності [5].

В умовах сучасного суспільства формування гендерної компетентності студентів має відбуватися в рамках егалітарної гендерної культури, яка направлена на реалізацію принципів гендерної рівності. Про це свідчать як міжнародні, так і українські документи про права людини (Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»).

Основними компонентами гендерної компетенції є:

цінностей, структурні елементи його компетентності залишаються тими самими. Проте подібний вибір вплине на всі елементи компетенції. На сучасному етапі можливим є лише створення проектної моделі гендерної компетенції, реального наповнення (знання, вміння, навички, способи діяльності, мінімально необхідний досвід діяльності, індикатори з визначення рівня компетентності студента), які вимагає відповідна гендерна культура.

Враховуючи подібну модель гендерної компетенції і елементи гендерної компетентності, гендерна компетентність студентів має включати:

- цінності гендерної рівності, гендерної толерантності, антисексизму;
- усвідомлення соціокультурної (ціннісної та ідеологічної) природи існуючих гендерних відмінностей;
- знання моделей гендерних культур різних народів, розуміння гендерних кодів» різних культур;
- знання основ гендерної теорії (основні терміни та поняття);
- вміння аналізувати гендерні стереотипи, гендерні ролі та навички їх реконструкції;
- навички вільно орієнтуватися в інформації, яка стосується гендерних питань;
- здатність не використовувати дискримінаційних суджень та практик;
- здатність успішно розв'язувати свої гендерні проблеми і конфлікти;
- досвід різноманітної навчально-трудої діяльності, які не залежать від статі чи гендера суб'єкта;
- досвід відповідальної гендерної самопрезентації;
- досвід самоактуалізації гендерної ідентичності.

Висновки. Сучасне суспільство перебуває на етапі демократичного розвитку. Побудова гендерної рівності набуває актуального звучання. Важливу роль відіграє у цьому напрямку саме освіта. Адже, без гендерної освіти ми не зможемо сприяти розвитку у студентської молоді гармонійних гендерних відносин. В основі гендерної компетентності особистості лежить

гендерна компетенція, реальний зміст якої залежить від нормативно-ціннісних настанов гендерної культури, що домінує у суспільстві. Тому необхідна цілеспрямована педагогічна робота, яка б сприяла формуванню гендерної компетентності, установок особистості на егалітаризм.

Організація процесу формування гендерної компетентності студентської молоді потребує постійного вдосконалення, пошуку і приведення в дію нових форм та методів впливу на студентів. Разом з тим, потрібно використовувати традиційні види діяльності, накопичувати досвід інших держав.

Література

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К., Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
2. Грабовська Т. О. Шляхи гуманізації відносин педагогів з учнями / Т. О. Грабовська // Навчально-методичні проблеми формування оптимального педагогічного клімату в шкільному колективі. – К. : МАУП, 1999. – 134 с.
3. Дороніна Т. О. Упровадження гендерного компонента до освітнього стандарту вищої школи Т. О. Дороніна // Вісник Черкаського університету, Серія Педагогіка. – 2009. – № 147. – С. 62.
4. Нежинська О. О. Модель гендерної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів / О. О. Нежинська / гол. ред. В. В. Олійник // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць. – К. : Геопринт, 2008. – Вип. 10. – С. 212 – 219.
5. Остапчук О. Л. Формування гендерної компетентності соціальних педагогів у процесі підготовки до професійної діяльності [Електронний ресурс] / О. Л. Остапчук // Zhytomyr State University Library. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua>
6. Радзивилова М. Структура гендерной компетентности педагога / М. Радзивилова // Педагогическое образование в России. – 2009. – №4. – С. 5.